Author: Doni, Giovanni Battista
Title: Aduersaria Musica C
Editor: Massimo Redaelli
Source: Florence, Biblioteca Marucelliana, MS A.291, f. <1r>-<15v>

[-<f.1r>-] [C in marg.] Aduersaria Musica
Ex Dialogis Herculis Bottrigarij
Hercules Bottrigarius Recte intellexit uim generis chromatici et Enarmonij utpote qui tonum Disiunctiuum utrobique ponat ut antiqui
Idemque reijcit opinionem illam Nicolae Vicentini qui trihenitonij interuallum a Diatono genere ablegat: [[ut diton]] existimans proprium esse chromatis ut ditonum Harmoniae
Idem Quadricinium chromaticum a se compositum super [[ca]] canticum quodam Petrarchae affert ubi praecepta recte obseruat iucumdamque [[p]] modulationem conficit
Idem non recte defendit Vicentinum ab oppositionibus cuiusdam Candolfij Sigonij quoad eam partem in qua reprehensus foret quod doctrina antiquorum flocci pendisset usumque esset interuallo minimae diesis, quod uix est cantabile aut auditu sensibile: licet enim ipse se tueatur quod comma [[s]] (quod minus est) habetur interuallum sensu perceptibile; attamen replicari potest [[aliud esse e]] non sufficere ut interuallum aliquod sit sensibile alteri adiunctum sicut est comma: deinde etiam si ipsum per se sensibile ponatur tamen minus hoc sufficit ut sit {emmeles}: debet enim esse difficillimum, tum [[etiam]] uero notabilem differentiam inter sonos ponere alloqui minus concinnum esset et uarietati cantus opportunum.
Idem existimat magnam partem [ton melon] Hymnorum et psalmorum et cetera deductam esse iam inde a temporibus Ecclesiae primitiuae et a Grecis priscis desumptum
Idem existimauit Aristoxenam doctrinam pinguem esse et rudem
In quibusdam concentibus editis a Nicola Vicentino [[ins]] cognominatur Archimusicus quod si eo consentiente factum est mentio reprehensionem incurrit eiusdem Sigonij: Idem Sigonius mult peccata aduersus regulas Symphoniurgiae usurpatur
Idem Sigonius ridicule putauit ex tribus specibus diatessaron ortum hausisse tria genera musicae. Idem diesim deducit a uerbo Diesco
[-<f.1v>-] Alessandro Strigio ha stampato un madrigale intitolato Cicalamento delle donne al bucato doue a imitatione di Iannequin che ha fatto le Caquet des Femmes, introduce spesse repetitioni e ridette per burlarsi de musici moderni
La quarta è come il zero che da per se non uale niente ma aggiunto d<ietro> a gl'altri numeri gl'accresce cosi ella da per se non consuona (almeno secondo l'opinione de moderni) ma ad ogni altra <con>sonanza semplice aggiunta, fa consonanza con la quinta fa ottaua con l'ottaua con l'ottaua fa undecima con la terza maggiore fa sesta maggiore con la terza minore fa sesta minore.
Momentum in musicis sumi potest pro minimo tempore Rhythmico
Aliud est Genus spissum (ut omnes colores Enarmonij et chromatici) aliud modultio Inspissata: sicut modulatio Diatonica cuid<em> chordae Chromaticae uel Enarmoniae insertae sint.
Hypodorium modum exprimit Hexameter qui [[prop]] primo loco spondaeum habet sine caesura ut Salue: uera Iouis proles [[Decus addite]] [fulgentis Olympi corr. supra lin.] [[et melius si omnes pedes praeter unum essent uincti infra lin.]] Dic<itur> Mixolydium qui omnes pedes connexos habet praeter ultimum spondaeum ut En Oceanum interea surgens Auroraque uenit
Hypophrygium qui secundo pede finit clausulam caeteros uinctos h<abet>ut Imperium dedit; at superis concessit olympum. Bellicosus

Hypolydium. Infandos fugit hostes [[ingenti clade solutus]] [[[toto]] ingenti resolutus corr. supra lin.] qui dissolutus e<rat>
Dorium [[Infandum regina iubebat]] [ut Hypolydius corr. supra lin.] Infandumque premit Turnus differre dolo<rem> ubi uides Dorium similem Hypodorio
Phrygium [[Arma uirumque cano: nunc tetrum ferre dolorem.]] Ubi uides concurren<tem> [[speciem catenopliam]] ferte citi ferrum Troianos ut superetis
Lydius. Infandum Regina iubebas dicere casum. Qui molliusculus es<t> ut Lydius

[-<f.2r>-] [Doni, Aduersaria Musica C, 2r; text: Nobiliores Diuisiones Tetrachordorum Diatoni generis, Diatonum Diatoniaeum, 256/243, 9/8, 729/640, 10/9, 18/17, 17/15, limma, Tonus, Toniaeum seu Archytae, 28/27, 8/7, inuersum, Syntonum Aristoxeni secundum ipsius partitionem, 12, 24, 24, Vel Ptolomaei, 29/19, 19/i7, 17/15, 20/17, i, 5/4, 1/4, Didymi, 16/15, Semitonum maius, minor, maior, a, diuisione minime diuersum sed ordine tantum: Hoc hodie canimus sed, exacte, [[Diatonus, 25/24, 438/375, <.>/9]] [256/245, 9/8 corr. supra lin.], 25/24, 256/225, 9/8, molle, 12, 18, 30, 40/39, 38/35, 35/30, 8/7, id est, 7/6, Hoc uidetur potius Chromaticum quam Diatonicum tertia enim non maior est duabus primis, 21/20, 27/25, 800/729, aequabile eiusdem, 12/11, 11/10, 6/5, 5 1/2/5, 5/4 1/2, nostrum, [[16/15, 15/14, 7/6, 14/13, 13/12, [signum], 27/25, 17/16, 1600/1379, [[16/15, 15/14, 7/6]], 24/25, 23/20, 20/18]

[-<f.2v>-] [Doni, Aduersaria Musica C, 2v; text: Genus Chromaticum, Antiquum (scilicet Iacobi Fabri), Limma, Apotome, Trihemitonium constan<s> ex Tono minori et Semitonio maiori, uel, Limmate, Boethij, Semitonium, [[81/76]], 81/76, 19/16, Archytae, 28/27, 243/224, 224/189, Arixtoxeni Toniaeum secundum ipsius partitionem, 12, 36, hemiolium, 9, 42, Vel, Ptolomei, 24/23, 115/111, 111/90, molle, traditionem, 8, 8, 44, [signum] Didymi, 16/15, 25/24, 6/5, Hoc hodie usurpatur in clauichordijs sed aequatis Tonis, inuersum, Semitonium maius, minus, Semiditonus, Syntonum, 22/21 [22/20 ante corr.], 12/11, 7/6, 88, 87, 77, 76, conflant, 8/7, Molle, 28/27, 15/14, 6/5, [[28/27, 45/42, 6/5]], 10/9, Eratosthenis, 20/19, 19/18, 6/5, Simile est, Toniaeo atque utrumque testudini belle conuenit, 24/23, 23/22, 22/18, 30/29, 28/27, [[Chromaticum]] [Enarmonio corr. supra lin.], [[Chromaticum 16/15, 15/14, 7/8, Enarmoniades, 27/26, 26/25, 100/87, id est Ditonus ex duobus Tonibus maioribus]], chrimaticum [chromaticon ante corr.] [[enarmonium]], 25/24, 81/76, [[id est limma]], 243/200, auctior commate, 135/128, 27/25, dimitoneus diminutus commate, aequabile nostrum, [[14/13, 13/12]], 16/15, 15/14, 7/6, 14/12, antiquo simile, 256/243, limma, 135/128, Hoc misceri commode p<o>test cum chromate Didy<mi>, 27/25 . . . .]]

[-<f.3r>-] [Doni, Aduersaria Musica C, 3r; text: Genus Enarmoniun, Antiquioribus [Antiquum ante corr.] tributum, limmatis dimidium circiter uel, altera portio fere, Ditonus, 81/64, Archytae, 28/27, 36/35, 5/4, id est ditonus noster, Haec species uidetur omnium optima et clauichordijs humanoque cantui conueniens, Aristoxeni secundum ipsius traditionem, 6, 48, Haec conueniunt testudini, [signum] [[Eratosthenis cui congruit Aristoxj [Aristoxenum ante corr.]] chromaticum molle, 30/29, 29/28, 114/90, 15/14, id est 57/45, 60/58, 58/56, 56/45, Didymi, 32/13, 31/30, 5/4, Hoc potissimum conuenit, Ptolomaei, 46/45, 24/23, 5/4, Primum interuallum uidetur nimis exiguum ideoque cantui ineptum et uix sensu perceptibile, Recentiorum, 25/24, Semitonium minus, 125/120, 384/375, 128/225, excessus Smitonij maioris ad, Diesis minima, 5/4, 160/128, Enarmonium, 27/26, 26/25, 27/25, 100/81, diminutus commate duobus tonis minoribus constans, [signum], 300/288, 320/225, uel 25/24, 36/35 [36/34 ante corr.], 15/14, 56/45,

deficit enim proportio ista a 5/4 hac proportione minima 225/224 Hoc uidetur magni faciendum ratio enim, est ualde consona, Eratostheni, 20/19, 40/39, 39/38, 19/15]

[-<f.3v>-] Semitonum minus 25/24 et comma Toniaeum 81/80 conflant Semitonium 135/125 quod est fere aequale et reperitur inter b et [sqb]
Limma et comma conflant Semitonium maius

[Doni, Aduersaria Musica C, 3v,1; text: 256/243, 81/80, 16/15]

Duo Semitonia maiora conflant 256/225
Semitonium maius et comma conflant 27/25
384/375 et 135/128 conflant . . .
[8/7 et 256/224 idem sunt igitur sesqu<i>septima superat duas 16/15 una 256/224 quae proportio minima est in marg.]
Apotome continetur his numeris 2187/2048
Schisma id est dimidium Commatis

[Doni, Aduersaria Musica C, 3v,2; text: 161/160, maius, 162/161, minus]

Canon enim constat his 162/160
Diesis minima alias Diaschisma 128/125
[Comma ueterem seu Pythagoricum
Ditonus antiquorum ex duabus 9/8 conflat 81/64
Semiditonus ueterum id est Tonus maius et limma 32/27 in marg.]
Tritonum 45/32
Hexachordus maius 5/3 id est Diatessaron Trihemitonium
Heptachordum maius 15/8
Heptachordum minus 9/5
Diapason Tonus id est nona maior 18/8 9/4
Diapason Semitonium id est nona minor
Diapason Ditonus id est decima maior 10/4 5/2
Diapason Trihemitonium id est decima minor 12/5
Diapason Diapente id est duodecima 3/1
Diapason Diatessaron 8/3
Diapason cum Diatessaron Ditono decimatertia maior 10/3
Diapason cum Diatessaron trihemitonio decimatertia minor 18/5
Diapason cum heptachordo maiori decimaquarta maior 30/8 15/4
Diapason cum heptacordo minori decimaquarta minor 18/5
Disdiapason Tonus decimasexta 36/8 9/2 5/1
Disdiapanus Ditonus decimaseptima maior 20/4 5/1
Distiapason trihemitonium decimaseptima minor 24/5 [24/<.>5 ante corr.]
Disdiapason cum Diatessaron [[16]] decimaoctava 16/3
Disdiapason Diapente decimanona 6/1
Disdiapason cum Diatessaron Ditono id est uigesima maior 20/3
Disdiapason cum Diatessaron trihemitonio id est uigesima minor 32/5
Disdiapason cum heptachordo id est vigintiprima 60/80
[-<f.4r>-] 25/24 et 81/80 circiter 20/19 uel 21/20 Detracta [[6/7 a]] 7/6 a 6/5 superest 36/35
256/175 uidetur facere circiter 8/7
135/128 iuncta cum 256/175 surgere debet 6/5

10/9 detracta a 256/175 supersunt . . . .

[Doni, Aduersaria Musica C, 4r; text: 135, b, 128, [sqb], 125, b C, Semitonium medium, diesis minima, 27/25]

Tantidem Apotome superet Semitonium maius: quanti duo commata superant Diesin minimam et Comma Toniaeum superat Comma Pythagoricum
60/49 est Interuallum 6/5 auctior dimidia parte Semitonij minoris id est 50/49
Idem uero est 60/49 et 30/24 1/2 et 15/12 1/4 et [[5/4 1/12]] 5/4 1/12
100/81 est Interuallum ex duobus tonis minoribus: id est 10/8 ablata portione 1/80 uel 81/80
10/9 et 128/125 conflant 256/245
9/8 et 128/125 conflant 289/250
15/14 et 21/20 conflant 9/8
Subtracta 9/8 a 4/3 superest 32/27 id est semiditonus diminutus commate
25/24 subtracta a 4/3 superest 32/25
Subtracta 28/27 a 5/4 superest 135/112
243/200 est Interuallum 6/5 auctius commate
15/14 et 28/27 conflant 10/9
Subtracta 9/8 a 243/200 superest 243/225
63/50 [62/50 ante corr.] 28/27 et 81/80 conflant [[71442/2168 quae per quattour partienda sunt]] 142884/108000 quae reducuntur ad minimos 1323/1000 per mensuram communem
Ex 21/20 et 6/5 iunctis conflatur 31/25
25200/22680 est proportio conflata ex 28/27 36/35 25/24 [[quae conficiunt 10/9 sed ut hic numerus reducatur ad minimos id est 10/9 diuidendus est per 30 quae est mensura communis]] quae ad minimos reducta facit 70/63 per mensuram communem 360
Detracta 6/5 a 56/45 superest 56/27
Iuncta 10/9 et 135/138 conflatur 675/571
[-<f.4v>-] 25/24 et 10/9 iunctae conflant7i25/108
25/24 et 9/8 conflant 225/192
27/25 et 16/15 conflant 432/375
36/35 et 81/80 conflant 1466/1400
32/31 et 81/80 conflant 162/155
125/108 detracta a 4/3 superest 134/125
An 27/25 et limma simul sumptae aequent exacte unam 5/4
Semitonium maius proprie est maior pars Toni maioris in proximae aequalem diuisionem diuisi idest 17/16
Minus [[<..>]] ut 18/17
6/5 et [[243/2]] 81/80 conflent 243/200
An tritonus et semitonium minus conficiant pseudodiapente? non: pseudodiapente habet duo semitonia maiora Tritonus tonum maiorem Semitonium maius et limma conflant
[[Propo]] Ratio 56/45 habet etiam hoc mysterium quod numeri oppositi simul iuncti tantundem faciunt
7/6 et 32/31 faciunt
7/6 et 20/19 faciunt
7/6 et 16/15 faciunt
7/6 et 10/9 faciunt
7/6 et 9/8 faciunt
5 5 10
6 4 10

46/45 [56/45 ante corr.] et 35/112 [25/116 ante corr.] conflant 3/2
i92/155 conflatur ex 6/5 et 32/31
est enim tertia media cui respondet 155/146 senaria
Sublato 16/15 ab apotome reliquum iunctum limmati uidetur conflare semitonium 135/128
Iuncta 7/8 cum 12/11 nascitur 14/11. Videndum [[ha]] an haec proportio sit maior uel minor quam 5/4
16/15 et 21/20 conflant28/25
Ablata 15/14 ab 6/5 superest [[28/25]] 84/75 id est 28/25
3/2 11/10 conflant 33/20 id est sextam mediam cui respondet ternaria 40/33 40 33 20
10/9 12/11 conflant 40/33 id est tertiam mediam
8/7 et 81/80 conficiunt 81/70 Itaque potest statui haec species Ditonus et commode misceri cum chromate molli Ptolomaei

[Doni, Aduersaria Musica C, 4v; text: E, F, G, a. 28/27, 81/70, 10/9]

[-<f.5r>-] Interualla harmonica uidentur sumi debere per ablationem minoris ad proximum maius [donec relictum reperiatur maius ablato add. supra lin.] ut Detraho Diapente a Diapason superest Diatessaron. Detraho Diatessaron a Diapente superest Tonus. Detraho Tonum a Diatessaron superest Semiditonus. Vlterius procedi non potest nam si iterum tonum detrahimus a Semiditonio uidetur ordo perturbari
Diatonon aequabile Ptolomaei et Diatonum Syntonum hoc modo misceri posse

[Doni, Aduersaria Musica C, 5r; text: E, F, G, A, [sqb], 12/11, 11/10, 10/9, 9/8, 10/10, 16/15]

Diatonum Toniaeum Chromaticum molle Ptolomaei
Diatonum Toniaeum Diatonum Ditonaeum Ptolomaei
Diatonum Toniaeum Diatonum molle
Diatonum Toniaeum Diatonum Syntonum
Diatonum Syntonum Chromaticum Didymi [[nostr]]
Diatonum Toniaeum Diatonum Aequabile Ptolomaei
Diatonum aequabile Ptolomaei Enarmonium Didymi
Diatonicum Ditoniaeum Chromaticum Didymi
Diatonum aequabile Ptolomaei Chromaticum Eratosthenis: quae duo habebant interualla antistropha id est 10/9 et 6/5. Sicut nostrum Diatonicum et Chromaticum habent 7/6 8/7
Diatonicum molle Ptolomaei Chromaticum Syntonum eiusdem [antistrophos]
Diatonum Syntonum Chromaticum Eratosthenis [antistrophos]
Diatonum Syntonum Ptolomaei Enarmonium Archytae
Diatonum Toniaeum Enarmonium Archytae
Diatonum molle Aristoxeni Diatonum molle Ptolomaei Directe aut praepostere: quod aptius uidetur
Chromaticum Didymi Enarmonium eiusdem
Chromaticum Syntonum Ptolomaei uel Didymi Enarmonium Archytae

[-<f.5v>-] [Doni, Aduersaria Musica C, 5v,1; text: Mistio noua, E, F, G, A, [sqb], 32/31, 31/30, 16/15, 15/14, 14/13, 13/12, 8/7, 7/6, 5/4, Chromaticum nostrum, Enarmonicum, Diatonicum, ordo Interuallorum, 9/8, commune]

Nota consultius fore in Diatono primo loco poni 13/12 tum 14/13 ut F [signum] ab F magis distet uersus acutum. Item considerandum an interualla Diatoni sint collocanda aduerso ordine cum chromaticis [[ut]] id est primo loco 8/7 secundo 13/12 tertio 14/13 sic

[Doni, Aduersaria Musica C, 5v,2; text: E, F, C, 32/31, 31/30, 16/15, 15/14, 14/13, 13/12, 8/7, 7/6, 5/4, 9/8, Diatonicum, Chromaticum, Enarmonicum]

Nota congruum esse interuallum primae Diesis ad secundam et secundae ad 16/15 crescere proportionaliter sicut reliqua interualla crescunt uel certe primam ad secundam ita se habere sicut 8/7 [7/6 ante corr.] ad 7/6 et secundam ad 16/15 id est ultimum interuallum Enarmonium ad primum chromaticum ut 13/12 ultimum Diatonicum [[ad]] (intellegendo de paruis) ad 8/7 primum interuallorum magnorum

[Doni, Aduersaria Musica C, 5v,3; text: Ordo Interuallorum, Enarmonia, Chromatica, Diatonica, 16/15, 15/14, 14/13, 13/12, 9/8, Commune, Diatonicum, Chromaticum, Enarmonicum, 8/7, 7/6, 5/4]

[[Ex punto]] Ex sectionibus Systematis Enarmonij ostendi potest eo contineri reliqua duo genera ut Chromaticum Diatonicum etiam
[-<f.6r>-] Ex Tetrachordo diuiso secundum diatonum diatoniaeum eique superaddito chromate Didymi naturaliter secundo loco surget Tonus minor oriens ex adiectione communis ad limma

[Doni, Aduersaria Musica C, 6r; text: limma, 9/8, 16/15, 10/9, comma, A, [sqb]]

Romae grauius canitur quam alibi in Italia quoniam hic sunt Hypatodi [baryphonotatoi]

[-<f.6v>-] 27/25 et 25/24 tamquam 5/3 et 6/5
2187/2048 et 256/243 8/5 [15/5 ante corr.] et 5/4 16/15 et 135/128 tamquam 3/2 et 4/3. Tres diuisiones Toni instar trium diuisionum Diapason Prima uidetur alludere ad chroma secunda ad harmoniam tertia ad Diatonum

[Doni, Aduersaria Musica C, 6v,1; text: A, b, [sqb], 256/243, 16/15, 27/25, 9/8, 10/9, 81/80, 25/24, 135/128, 2187/2048]

Semiditoni ratio uidetur nasci ex ratione Hexachordi maioris eius numero minori 3 duplato et manente maiori 5. contra Hexachordum minus uidetur nasci ex ratione ditoni, eius numero minori duplato et manente 5.
4/3 tribus modis diuidi potest quibus est Ptolomaeus sic 4/3 id est 16/12

[Doni, Aduersaria Musica C, 6v,2; text: 16, 15, 14, 13, 12, 8/7, 7/6, 5/4]

4/3 diuiditur in 16/15 15/14 7/6
Hypostrophe
Parembole
Proembole
Parepigaphe
Thematismus
Hic ordo non aptus
Semiditonus Ditonus Diatessaron Diapente Diapason deinde

Diapason Hexachordum maius Hexachordum minus Diapente Diatessaron Vel Semidiapente Diatessaron Diapente Hexachordum maius Diapason deinde Diapason Hexachordum minus Diapente Diatessaron Ditonus Semiditonus Vnisonum
Si Modi habuerint propriam Symphonurgiam uidentur constitisse potius in ordine consonantiarum quam in recipiendis his uel his exempli gratia . .
[-<f.7r>-] Si ditonus et semiditonus a Symphonijs reijceretur multo melius modi seruarentur.
In Symphonijs mixtis antiquorum scilicet ex cantu uocali et organico conflatis cum melos odicum duplex erat probabile [est add. supra lin.] inter duas illas uoces non nisi diapason, diapente, et diatessaron cum replicatis symphonias admissas fuisse inter uoces enim et organicos phthongos et inter hos per se etiam ditonum et semiditonum
Dorius initio placidus est et mollis deinde assurgit ac uiriles species assumit [quod proprium est sedatorum et constantium add. supra lin.] Phrygius contra initio id est ascendendo uirilis est [ac furit add. supra lin.] deinde languescit [quod proprium est Barbarorum add. supra lin.] Itaque in rebus contentis et cantibus uiuidis ascendendo uti possumus dorio: descendendo Phrygio
Systema Dyadium triadicum et cetera uel Diarmonicum Triarmonicum uocari potest ex duobus seu tribus, modis, tonis harmonijs conflatum
Diapente uidetur suauior post Diatessaron quam Semiditonus post ditonum
Huiusdem systemata ex pluribus modis uocari possunt systemata metabolica et polytropa
Metasymphonismus aptissimus uidetur a Semiditono ad Ditonum ab hoc ad Diatessaron. hinc ab Diapente demum ad Diapason. Rursus eundem ordinem retenere potes in [[Anto]] Antagogis seu motibus cotrarijs coniunctis A Diapason ad Diapente, ad Diatessaron ad Ditonum, et demum Semitonium et si uis etiam tonum aliasque dissonantias
Pulcherrimum uidetur [[fuisse]] [fore corr. supra lin.] genus Symphoniae pentadicum id est ex quinque melis (puta uiolis) quarum [[d]] cum duabus [[d]] totidem uoces unisone concinerent puta cum hypatodo et netodo ita ut inter duas has uoces non nisi Diapason, Diapente, et Diatessaron audirentur
Cantus uniuocus (a una uoce) Biuocalis a due uoce
Ad similitudinem quindecim pagellarum coaptationes modorum possunt confici [[quinde]] totidem canonia seu tabellae [[quae]] quibus substernatae tabulae congruae magnitudinis ita ut subduci [[ad]] ac deduci possint Dorij excepta fixis regulis marginatis quae obtegant commessiores atque interstitia
[-<f.7v>-] Modus inuestigandi Semitonium aequale quod sit duodecima pars Diapason hic esse potest

[Doni, Aduersaria Musica C, 7v,1; text: 5/4, id est, 10/8, Tonus maior, minor, 10. 9. 8. 10, 9 1/2, 9, 20, 19, 19/18, 8 1/2, 18. 17, 16, 18/17, 17/16, 20/19, 10/9, Igitur, quattuor proportiones Proportionales]

Perpendendum igitur an si alterius syzigiae maiorem cum minori alterius et uiceuersa iungamus consurgent duae aequales proportiones id est
[[Tantundem sit 20/19 cum 17/16 et 19/18 cum 18/17 Non sunt uel]]
Tantundem sit

[Doni, Aduersaria Musica C, 7v,2; text: 20, 16, 36, 19, 17, 18, 35]

Ex his uides quam congrue surgerint numeri proportionis minoris Diesis quo usus est Archytas in suo tetrachordo enarmonio 36/35

Numerus enim 28 antecedens proportionis maioris diesis 28/28 surgit ex integro numero antecedenti primae proportionis id est 20 [[et numero decadico antecedentis secundae proportionis]] et monadico consequentis [[eiusdem]] [numeri corr. supra lin.] secundae proportionis 8. 20. 8. 28

Numerus uero 27 consequens eiusdem diesis surgit ex eodem numero antecedenti primae proportionis et numero monadico antecedentis quartae proportionis

Ex duplatione duorum aliorum ex his numeris surgit 32 33 34 38 39

Numeri Monad<ici>

Considerandum an due proportiones mediae 19/18 18/17 aequiparant duas extremas 29/17 17/16 6/5 5/4 4/3 3/2 2/1 1

[-<f.8r>-] Quatuor formae hermosmeni seu temperaturae systematis fieri possunt Perfecta ex tribus Tonis maioribus duobus minoribus, duobus semitonijs minoribus constans uel ex alijs diuisionibus perfectas habentibus consonantias

Haec uocari potest [hermosmenon teleion], [[uel [hyperteleion]]]

Secunda ex quattuor tonis aequalibus, uno maiori duobus semitonijs [[aequalibus]] [maioribus corr. supra lin.] quae congrueret tibiarum generibus et chelonadi chalcochordae: quae uocari potest Diatoniaeum [[uel [teleion]]] quoniam duo ditona habet perfecta

Tertia ex [5 add. supra lin.] tonis aequalibus et 2 semitonijs maioribus qua utimur in clauichordijs quae uocetur [isotonaion] [[, uel [anisemitoiaion]]

4 ex tribus Tonis aequalibus semitonibus penaequalibus qua utimur in testudine et uiola

5 [[quarta]] demum ex omnibus tonis et semitonijs aequalibus quae creditur usurpari [qua utimur ante corr.] in testudine et similibus quae uocetur [isemitoniaion]: aequalitas enim tantum semitoniorum supponit aequalitatem toniorum non è conuerso

Temperatura perfecta [telion hermosmenon] [siue [teleia harmoge] add. supra lin.] omnes consonantias perfectas pauloque pauciores quam aliae temperaturae sed non conuenit organis panarmonijs

Temperatura [isotoniaia] sequitur quae paululum imperfectas habet omnes multoque magis Diapente et Diatessaron nihilominus [isoemitoniaia] preferenda uidetur

Isemitoniaea tertio loco ponitur pariter consonantias habet paululum imperfectas sed magis Ditonum ac Semiditonum, diapente uero et Diatessaron minus ideoque a multis praefertur superiori Haec conuenit organis Panarmonijs et metabolicis

Rhythmister uidetur appellari posse machinamentum sublatione ac demissione alicuius rei Rhythmum faciens. Hoc fortasse aptari sic posset [[ut]] ope rotularum dentatarum ut non tantum simplicem sed Duplarem etiam et sescuplum conficeret: immo addito uel detracto pondere acceleraretur uel retardaretur

Antiquorum monodiae non uidentur [[pluse]] plures 9 phthongos comprehendisse octo enim [[solum]] [tantum corr. supra lin.] [[soli]] non sufficiunt ut media nomen et uim retineat

Caeterum cum ex omnibus sex tonis eos solos canerent qui intra [[Syst]] latitudinem Dorij comprehenderentur et Ptolomaeus Proslambanomeno eiusdem Dorij applicet Lichanon Hypaton id est D. Hypodorij relinquetur ut in Hypodorio exempli gratia caneretur a D ad E sed tamquam esset ab A ad [sqb] ut propria species Diapason seruetur adiecto phthongo uersum acutum quia est plagius: sicut in authenticis addebatur uersus graue: ex quo sequitur ultimum interuallum Hypodorij fuisse simile ultimo Mixolydij uterque enim Modus Tragicus est

[-<f.8v>-] Cum in aliqua Melodia E habet b [[uel C habet # add. supra lin.]] uel F habet # perinde est ac si B pro [sqb] uel [sqb] pro b usurparetur [usurpatur ante corr.] non fit tantum mutatio modi nec eae sunt existimandae chordae chromaticae: non sic de alijs chordis quae habeant b uel # [[si]] non eae sunt chromaticae

Potest enim poni chorda chromatica etiam si non sequatur interuallum chromaticum non potest effici interuallum chromaticum sine chorda chromatica
Cum enim exempli gratia C habet # si F # pariter habet non erunt chordae chromaticae sed transportatio modi si C tantum habet # non F erit utique chromatica
Tropographia id est Modorum Diagrammatismus [[triplex]] [quadruplex corr. supra lin.] est in suis chordis per distinctionem: in ijsdem per coniunctionem. In chordis [[non a]] accidentalibus sed [[non]] usitatioribus et denique in chordis inusitatioribus
Modi aliqui sunt Principes alij Metabolici. Principes [[Hypo]] septem Ptolemaici, Metabolici uero Iastius, Aeolius cum suis Hypo et Hyper

[Doni, Aduersaria Musica C, 8v; text: [sqb] Notula Diazeuctica, b Synaptica, C #, F #, Notulae chromaticae, b E, Hae sunt [[Tropicae seu]] metabolicae, D #, b D, G #, b G, b A, [[Ectrope seu]] Metabibasticae]

Superpositae notulae inseruiunt Tropographiae communi
Propriae uero Tropographiae teleae [[inseruiunt]] id est (in qua attenditur differentia toni maioris et minoris reliquae inseruiunt
Modi Principes uocari possunt [auto . .] Metabolici [syn . .]
Modus Hypolydius si consideremus positionem diapente et diatessaron uocari poterit [[plag]] authentes et Mixolydius Plagius
Item si principes uocandi sunt qui propriam habent speciem Diapente, Hypolydius erit Princeps non Mixolydius
Nobiliores sunt Dorius Phrigius Lydius
Deinde Hypodorius Hypophrygius
tum Hypolydius Mixolydius
[-<f.9r>-] Octo [uel nouem add. supra lin.] phthongi singulorum modorum quibus unum sit adiectum in graue authentis, in acutum plagijs sic uocari possunt
[[Dorius, Hypodorius]]

[Doni, Aduersaria Musica C, 9r,1; text: Dorius, re, mi, fa, sol, la, Aphegumenos, Hegumenos, Ephegumenos, Metephegumenos, Apomesos, Mesos, Epimesos, Apeschatos, Eschatos, Hypodorius, Subprimus, Primus, Superprimus, (Metephegumenos), [[Praetermedius]], Submedius, Medius, Supermedius, (Metepimesos), Intermedius, Subultimus, Ultimus, Superultimus, [signum], Notula chromatica lichananetica, [signum], Enarmonica Parhypatanetica, [signum]]

[-<f.9v>-] clauichordij [[genus]] species in qua singulae chordae a pluribus plectris pelluntur secundum diuersas sectiones.
Pro clauichordio Tetrarmonico. differentiae fidium in septem modis esse putantur tres una Dorij et Hypodorij. Secunda Lydij Hypolydij et Mixolydij, tertia Phrygij et Hypophrygij. Cum igitur chordae conflari possunt ex omnibus metallis auro puro argento puro aere puro aere luteo seu cadmio infecto chalybe electro seu auro cum argento misto aurichalco ex auro et aere aere Corinthio [aere et argento add. supra lin.] Poterunt hae omnes differentiae reuocari ad tria fastigium primum in quo sint Lydius, Hypolydius, Mixolydius quod sit mollissimum et recipiat aurum purum electrum aurichalcum secundus gradus modus pro Dorio et Hypodorio quod recipiat aes Corinthium [Corinthius ante corr.] argentum et aes [[aes]] argentum purum tertius gradus pro Phrygio et Hypophrygio in quo sunt reliquae tres species aeris puri, aeris lutei et chalybis
Temperatura [i add. supra lin.] [teleia] seu [anisotoniaia], [[seu isemitoniaia]]
Secunda [isotoniaia] seu [[[anisotoniaia]]] [anisemitoniaia]

Tertia [isemitoniaia]
4. [monotoniaia]
Viole da braccio uocari possunt Pandurae Lydiae quoniam minores sunt et acutiorem sonum efficere possunt: caeterisque sunt compressiores: causa hac [conuenit sine iugumentis add. infra lin.]
Viole da gamba alla Napolitana con le corde di metallo uocari possun<t> Pandurae phrygiae quoniam conuenit ijs media magnitudo: et chordae aereae [iugumenta neruea uel aerea add. supra lin.] uiuidiorem sonum efficiunt. conuenit etiam media crassitudo: et
Viole da gamba alla Venetiana [[uocan]] con le corde di budello uocari possunt Pandurae Doriae quoniam cum longiores [et crassiores seu altiores add. supra lin.] fere sint grauiorem concentum edunt et Doriae harmoniae dulcior sonus conuenit qui chordis nerueis efficitur conueniunt his iugamenta mobilia
Viole da braccio uocari etiam possunt orchesticae quoniam saltationibus plurimum adhibentur. Item quadrichordae Item [[epi Plagiae]] Item Gallicae [[quoniam supra lacertum sinistrum tene]] Item Plagiae
Viole da gamba alla Napolitana uocari possunt choricae quoniam choris et in propatulo conueniunt propter ingentem strepitum Item uero [aulae add. infra lin.]
Viole da gamba alla Venetiana Pandurae Melodicae quod paucis melesi melius conueniunt Item epicnemiae quod latis crurorum sustinentur. Item orthiae. Item Sicilientes
[-<f.10r>-] Media Dorij uidetur esse D sol re quae situ est media inter phthongos clauichordij: inter uoces enim naturales (id est medias nouem) mesodi ordine quincta
Longissimus phthongus debet esse [MXvrvd] {MXvrvs] id est duo [Sv] [Sv] tantum enim fere extenditur tempus unius respirationis. Itaque respiratio metiet longitudinem phthongorum pulsus uero Rhythmum et plausum
Quemadmodum corpus uniforme ut trabs melos non rapresentat sicut corpus animalis in uarios aditus digestum Ita quantitas continua Rhythmum non efficit ut motus continuus et circularis sphaerae alicuius aut lapidis crudentis sicut incessus animalium
Forficulae chordotomicae ad explorandos phthongos canonis fieri possunt sic

[Doni, Aduersaria Musica C, 10r; text: Pars inferior, superior]

In Canone ponendae sunt potius chordae [cardae ante corr.] ex unico metalli genere nam mistio difficile fit aequaliter: nam grauiora metalla in uase liquata fundum petunt
Tres sunt species Contemplatrix, Negotiosa Voluptuaria primae conuenit Enarmonium secundae Diatonicum tertiae Chromaticum
Contemplatrix philosophorum, Negotiosa Militum Caussidicorum Voluptuaria Ganeorum
Genius Pomponij Nennij iucundior est ac floridior, ac mollior potius et facilis
Peccij uero difficilior atque artificiosior
Principis Venusi ualde artificiosus sed paulo affectatior
Anapneusis uocari potest silentium breue [breuius ante corr.] ad respirandum factum
Anapausis [[longior]] [silentium mediocre corr. supra lin.] ad quiescendum
Anadosis silentium breue ad gratiam cantus uel ad energiam Rhythmi ut quod initio ponitur dimidium ualens plausum
Catapausis Dici potest silentium potius quam pausa: [[ad]] uariationis causa maxime in in principio usurpatur longius
Paraphonia uocari potest legatura cum pars phthongi cum alio phthongo consonat, pars dissonat
[-<f.10v>-] Tibiae Gallicae quae uocant flageoletos uidentur esse Lydiae

coordinatio modorum Praecipuorum Dorij Phrygij Lydij arbitraria non est sed certa tertius enim altior est primo ditono secundus tono [[aliorum]] [[aliorum uero]] Horum uero plagij [[ar]] pro arbtrio collocari possunt ita ut [[a]] suis principibus inferiores sint tono semitonio 3 diesibus diatessaron. Itaque sic possunt collocari etiam

[Doni, Aduersaria Musica C, 10v; text: Mixolydius, Lydius, Hypolydius, Phrygius, Hypophrygius, Dorius, Hypodorius, A, E, G, D, F, C, [sqb], a, e, g, d, f, c, 9/8, 16/15, Vel ita, Dieses, 2, 3, 4, Hexachordum, 6/5, 4/3, 5/4, Semitonium, Semiditonum, Ditonus, Tonus, Tritonus, Diatessaron, Variae coaptationes modorum, 1, 6, [[Hyperlydius, Hyperphrygius, Hyperiastius, Hyperdorius, Myxolydius, [[Myxolydius]], Aeolius, Lydius, Phrygius, Iastius, Dorius, Hypolydius, Hypoaeolius, Hypoiastius, Hypophrygius, Hypodorius, Diapason]

[-<f.11v>-] [Doni, Aduersaria Musica C, 11v; text: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, Semitonium est interuallum molle, durum, Molle, Durum, Semidiapente, Diapente, Tritonus, Semidiapente, Tetratonus, Hexachordum minus, maius, Heptachordum, Pentatonius, Diapason, Diesis, Dieses, Anceps, ascendendo, descendendo]

[-<f.12r>-] In Modulationibus singulorum modorum uidentur
propriae quaedam obseruationes adhibitae fuisse non modo ut Melos praecipuum ab una ex tribus chordis praecipuis inciperet et pariter desineret: itemque [[notae]] [phthongi corr. supra lin.] longiores similiter desinerent et phthongis post pausas similiter inciperent sed etiam aliae
Putarem igitur cum odicum melos unicum erat in media potius quam in extremis desijsse [[Probabile est omnes modulationes [[d]] terminari consueuisse in Mese eius modi: praeterquam in Modo Dorio in quo aeque [[bene]] terminari potuerit in infima chorda. Cum enim Tonus sit in medio utrinque Diatesseron eodm modo procedit
Probabile est oljm hoc seruatum fuisse ut in tribus praecipuis modis Dorio Phrygio et Lydio quoniam Tonus medius obsidetur a duabus Diatessaron eodem modo progredientibus [Dorio add. supra lin.] Mi fa sol la Mi fa sol la [Phrygio add. supra lin.] Re mi fa sol Re mi fa sol In Lydio Vt re mi fa Vt re mi fa arbitratum fuisse Modulationem terminare in infima chorda uel in mese. non sic in alijs quattuor in quibus utraque diatessaron interrumpitur in his enim fortasse sola Mese uel sola infima chorda terminabatur
Fortasse etiam aliud obseruabatur cum postremi phthongi alicuius modulationis ascendebant et cum descendebant nam si ascendebant [[in tribus modis prae]] uidetur cantilena terminari conuenisse in suprema uel Mese uel Infima: sed in tribus praecipuis modis
In alijs quattuor id nobis uidetur probabile in Mixolydio si clausula ascenderet terminari consueuisse in suprema chorda si descenderet in Mese [[In reliquis tribus si clausula ascenderet terminari consueuisse Idem factum puto in Hypodorio et Hypophrygio quae diapente]] In Hypolydio [[cum]] qui Diapente habet infra tantum puto contrarium factum fuisse id est si clausula ascenderet terminari consueuisse in Mese si descenderet in infima
In Hypophrygio et Hypodorio dubium magis esse potest sed probabilius puto si clausula ascenderet terminari consueuisse <u>in suprema</u> si descenderet in <u>Mese</u> [-<f.12v>-] Itaque tres erunt classes

[Doni, Aduersaria Musica C, 12v,1; text: Dorius, Phrygius, Lydius, clausula ascendens, descendens, terminabatur in suprema, uel Mese, In infima, Mixolydius, Hypolydius, Hypophrygius, Hypodorius, Vel potius, ut]

Probabile etiam est [in add. supra lin.] Mixolydio clausulam ascendentem terminari consueuisse in F id est in [[quarta]] quinta ascendendo quae est praecipua descendentem uero in Infima.
In Hypolydio enim contra clausulam ascendentem terminari consueuisse in Mes<e> Seu quintam ascendentem descendentem uero in Infima
In Hypodorio clausulam ascendentem in Mese seu quarta ascendendo descendentem uero in mese uel in infima]]
In Hypophrygio clausulam ascendentem in Mese seu quarta ascendendo uel in suprema. Descendendo uero in infima.
Quemadmodum triplex est mutatio secundum melos. uidelicet secundum tonum (proprie abstrahendo a modo) secundum modum solum abstrahendo a tono: secundum Tonum cum intensio mutatur et species diapason. Ita mutatio Rhythmi pariter trifariam diuiditur uel enim tantum celeritas mutatur (quae respondet intentioni seu tono uocis) uel Rhythmi diuisio (quae respondet modo seu tropo soli) uel utrumque quod respondet proprie tono Itaque fingamus [C] significare celeritatem aliquantam [Crvd] celeritatem duplam maiorem siue tempus duplum minus 2 plausum binarium 3 ternarium Si mutatio fiat a [C2] ad [C3] non mutabitur celeritas sed plausus Si a [C2] ad [Crvd2] mutabitur celeritas si a [C2] ad [Crvd3] utrumque
[-<f.13r>-] In Rhythmo nostro tria occurrunt ualor notarum: temporis celeritas: pulsus species: primum nihil pertinet ad Rhythmum proprium sed perperam usurpatur a melopoeis nam cum pro [C] (id est cum [Sv] plausum conficit) usurpatur (cum uidelicet plausum conficiunt duae [Sv] [Sv]) tantum notae mutantur.
perpendendum est an cum olim mutatio fiebat a Rhythmo Spondaico ad Paeonicum augeretur celeritas syllabarum (quod fieret si plausus quinarium [quincuplex ante corr.] [[id]] tantumdem temporis obtineret quantum plausus [[quadruplex)]] quaternarius) an tantum deductio Rhythmi quae eueniret si plausus quinque syllabas (puta breues) obtinens quinta parte longior esset quam plausus quatuor aequalium syllabarum Canonis simplicissima species est quam exercent nonnumquam pueri studiosi musicae: consistit enim in gyrum quotcumque pueri aetate et uoce non admodum dispares: deinde unus incipit sex notas [[m]] aequalem in singulis moram trahens puta unius plausus: deinde secundus qui ei proximus astat cum primus canit [[Vt]] mi ipse canit Vt: tertius porro similiter canit Vt cum secundus mi canit et sic deinceps caeteri qua ex re fit ut plerumque tertiis consonent nonnumquam etiam diapente et unisonum sic

[Doni, Aduersaria Musica C, 13r]

[-<f.13v>-] Superioris Canonis species uocari potest simplex seu [disymphonos] et [monosemo<s>] Artificiosior uero species est Canonis polysymphoni et polysemi Canon sine resolutione [[uocari potest]] id est hypothema solum uocari pote<st>
Consonantiae perfectiores in clausulis ut Diapason uidentur conuenire affectibus laetis denotant enim animum [[cont]] suis bonis acquiescentem Minus perfectae ut [[Diapason]] [Ditonus corr. supra lin.]: conueniunt potius maestis affectibus

[Doni, Aduersaria Musica C, 13v; text: Clausularum species, Penultima, Vltima, Diapente, Diapason, Ditonus, [[Hexachordum minus]], [[Diapason]], Communis,

Enarmonia, Diastola, Hesychastica, Systola, [[Diastola]], Hexachordum minus, maius, Semiditonus, Diatessaron, [[chromatica]]]

[-<f.14r>-] Quemadmodum umbrae profundae conueniunt melius picturae polychromatae quam monochromati aut dichromatae: Ita dissonantiae conueniunt magis concentibus polysymphonis quam oligosymphonis
In affectibus conquestionum [[<.>rr]] uidetur melos plurimum morari debere in chordis acutis et grauibus: minimum in medijs: non tamen frequenter a graui in acutum uel contra transire
In affectibus sedatis plurimum circa medias chordas uersari
In affectibus laetis crebro transire a grauibus ad medias uel acutas uel ab his ad alterutras
Repetitiones in unica uoce sunt duplices uel eorundem uerborum: uel eiusdem pericopae meli in diuersis uerbis uel uriusque
Anapneusis uulgo Sospiro Mezzo Sospiro: [[ad]] respirandi causa
Anadosis. Mezza battuta uel un quarto initio uel in medio un quarto et similia [ad gratiam cantus uel energiam Rhythmi add infra lin.]
[[Anapausis]] [Catapausis corr. supra lin.] Pausa ad quiescendum ut unius uel 2 uel plurium plausuum
[[Catapausis]] [[Metasiopesis corr. infra lin.]] [Catasiopesis corr. infra lin.] Pausa longior uariandi causa fere usurpata ac ferme in principio
Itaque reducuntur ad haec quattuor capita Respiratio. Quies. Energia. Variatio
(ligatura) [protosymphonos] [deuterosymphonos] [artiosymphonos] [perissosymphonos]
Probabile est in genere chromatico saepe usurpata fuisse tria semitonia contanenter, maius, minus et maius. deinde tonus
Raro uero quinque: numquam plura
In genere Enarmonio nonnumquam usurpatas tres dieses maiorem minorem maiorem tum 135/112 numquam plures
8. requiruntur ad perfectionem Melodiarum
Genera, Modi, Carmen, Expressio, Gratia cantus, Rhythmus, [[Canendi]] Instrumenta, Symphonia, Cantoris euphonia et peritia Melos idoneum
[-<f.14v>-] Duo Toni aptissime possunt cani simul (id est secundum diuersas partes eiusdem cantilenae) hac ratione in panduris; praeparentur sex pandurae id est binae hypatodiae totidem mesodicae netoditae etiam totidem: ita ut altera singularium classium inseruiat uni Tono altera alteri tono: poterunt etiam octo parari [ut add. supra lin.] eadem ratione binae sunt mesodicae acutiores binae mesodices grauiores singulis enim panduris v chordae sufficient proximum si temperentur per diapente et diatessaron. Hypatodicae uero (quae singulae sufficere poterunt) septem uel octo chordis instruentur ita ut quattuor acutiores uni Tono quatuor uel tres grauiores alteri inseruiant hac ratione ubi grauiores longiores [[facie]] fecimus

[Doni, Aduersaria Musica C, 14v; text: g, d, A, D, e, a, E, A, systema Dorium, Hypodorium]

Qua ratione si tres chordae longiores ut hic in pandora ponantur commode cani poterunt bini modi alter princeps ut Dorius alter plagius ut Hypodorius: quoquo modo autem id est si chordae longiores ponantur item si numerus chordarum supra seu augeretur uel non augeretur poterunt duo modi cani [qui Diatessaron intersint add. supra lin.] [[it]] ut exempli gratia Dorius et Mixolydius uel Hypodorius et Dorius

Nota uero grauioribus illas chordas iugumenta habere debere etiam grauiori loco supra praecipuas quod spatium comprendere poterunt Semiditonum uel Ditonum
Poterunt etiam sufficere septem chordae (etiam [[sine]] omnes aequalis longitudinis) ita ut modo praecipuo quattuor assignentur extrorsu minus praecipuo tres introrsu: modo separentur inuicem magnis interuallis
Itaque [[qui]] Toni qui simul conueniunt id est qui apte sociari possunt in uno eodemque organo uel in eadem cantilena sunt qui distant semitonio supra uel infra [[et]] uel diatessaron supra uel infra: deinde qui tono etiam supra uel infra tum omnes [[qui]] intra diatessaron
[-<f.15r>-] Mutatione di modo conuiene più a una medesima persona che uaria affetto come Ariadna quando parla da inamorata e quando da irata: che a due persone che parlino fra loro di una istessa materia concordemente
Doue ne sistemi misti da me disposti s'incontrano due uoci lontane un comma si può sfuggire il disordine che farebbono due uoci cosi uicine sopra un'istessa corda d'una uiola con mutare gl'accordi e farle uenire uerso il ciglietto doue i Semituoni sono più larghi et cetera
Specie di uiuole Arciuiole o uiole grandi assai delle quali il basso si suona tenendolo sù in piedi e [[suo]] deuono sonare la quarta bassa del corista. si possono chiamare Hypodorie ouer Epipodiche perche s'ap[poggiano su' piedi infra lin.]
Viole Bastarde hanno il manico più lungho dell'altre et il corpo più corto Miscellae
Viole alla Siciliana hanno il corpo a foggia di chitarra spagnola più lungo che largo. Si possono chiamare Dorie
Viole alla Napolitana sono più lunghe
Violoni o uiuole da braccio
Arciuiole uocari possunt Hypotropae, uel Hypotropicae Decumanae. Minores his quae a stantibus pulsantur uocari possunt Orthopsalticae
La Tripola in Italia si batte una in giù due in sù. In Spagna al contrario due in giù una in sù. In Francia hora in un modo hora in un altro
Sonando una corda della uiola ho uisto mouersi quelle che gli rispondono in ottaua
Alcuni hanno aggiunte un ordine di corde di metallo al uiolino ad effetto che [[le ottaue suonassero quelle]] sonandosi quelle di budello l'altre di metallo corrispondenti in ottaua sonassero da per loro
[-<f.15v>-] Vsus organorum physaulicorum uidetur persuasisse melopoeis Diatessaron non consonare nam in eo ut in polychordio diatessaron et diapente imperfectiores sunt quam in testudine
Violae miscellae uocari possunt quae pluribus tonjs [tonos ante corr.] psallendis aptae sunt quae debent esse latiores breuiores, ac manubrio longiori cum octo uel septem chordis quam 3 uel 4 longiores sunt: quae aerae fieri possunt propter duas causas ut uarius sit sonus utriusque Toni et ut exactiora sint interualla eius Systematis (quae dirigere poterunt interualla alterius systematis
Lyropandura maior
Lira grande da 15 corde o arciuiolata
Lyropandura minor
Lira da cieci
Pandura orthopsaltica
che suona stando in piedi più grande di tutte
Pandura Hypotropa uel pandura epipodica
che si tiene sul piede
Pandura miscella
(uulgo bastarda) uel [makropekhya] uel Heptachorda

Siciliensis
Alla Siciliana uel Doria
Vernacula (uulgo alla Napolitana uel Phrigio Iastia uel Iastiaeolia epicnemia et melodica uel hexachorda
Orchestica uel choreutica uel Gallica uel quadrichorda uel episthetia uel plagia uel Lydia
Quamuis uulgo dicant semitonia testudinum et uiolarum aequalia esse tamen id non usquequaque uerum est ut enim uidere licet [[pri]] in testudinibus et uiolis primum semitonus maius est secundum minus tertium maius quartum minus quintum maius et cetera quare [[transport]] [[trans]] metabolas a Tono ad Tonum fieri non posse hinc liquet
Temperatura Violarum et testudinum uidetur esse Phrygia nam sexta chorda in testudine est [[D]] G in Viola D utraque enim canitur re: nec mirum cum primus sit tonus apparet igitur Phrygium [[tonum]] [modum corr. supra lin.] hodie esse usitatiorem sed remissum idest in Tono Dorio.
Sexta chorda Violae Mesodicae est G sol re ut (non D) initialis toni Hypophrygij: ex quo etiam liquet in hodiernis modis Hypophrygium esse supra Phrygium